

Enige notities over de herpetofauna van Puglia (Italië)

Ingezonden september 1973. Dit is een artikel in het kader van de activiteiten van de Studiegroep Europese Hagedissen. Leden van de studiegroep zijn L. Brand, A. Dekker, C. Gobets, P. Kalverda, P. E. Ouboter, A. J. J. Tindemans en L. C. M. Wijffels.

Inhoudsopzichts: inleiding - de Adriatische kust bij Otranto - de dieren - summary - literatuur.

INLEIDING

In de maanden juni en juli 1973 heb ik samen met een vriend enige streken in Italië bezocht. Het grootste deel van de tijd hebben wij doorgebracht aan de Golf van Salerno, om een onderzoek in te stellen naar verschillende ondersoorten van *Lacerta sicula*. Hierover hoop ik later nog te berichten.

Van de Golf van Salerno zijn wij naar de provincie Puglia in Zuidoost-Italië gereisd, speciaal om hier de gekko *Gymnodactylus kotschy kotschy* (Steindachner, 1870), te vinden. Dit is ons niet gelukt, wel zijn wij tijdens onze tochten door de natuur vele andere reptielen en amfibieën tegengekomen, waarover hier enige notities volgen.

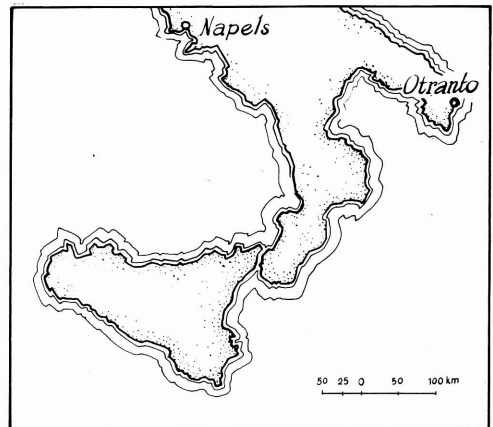
DE ADRIATISCHE KUST BIJ OTRANTO

Zoals op veel plaatsen langs de Italiaanse Adriatische kust vindt men ook hier een zandstrand, gevolgd door één rij lage duinen. Deze duinenrij is tamelijk dicht begroeid met struiken en lage bomen, waartussen zo nu en dan een stuk zand open blijft. Hierachter is een brede strook ongecultiveerd land, waar de begroeiing iets gevarieerder wordt, met braamstruiken, vele

soorten kruidachtige planten, rietvelden en biezen. Het geheel geeft de indruk van een enorme duinvallei, zoals wij die in ons land kennen (fig. 2). Uit de hiervoor genoemde begroeiing blijkt al, dat in dit gebied zoet water aanwezig was.

Na dit stuk nog ongerepte natuur volgen landinwaarts dennebossen en daarachter akkers van boeren. Waar de akkers braak liggen is het land op enkele plaatsen begroeid met eenzelfde soort struiken als in de duinen. De rest lijkt op een soort steppe. De grond in het hele gebied is zeer kalkrijk.

Fig. 1. Otranto. Kaartje: Schlüter.

Niet alleen vanwege de woestheid van het terrein, maar ook door de rijkdom aan insecten, was het een uitgelezen oord voor reptielen en amfibieën. Binnen een straal van 2 km troffen wij dan ook 6 soorten aan.

DE DIEREN

In het gehele gebied kwam *Lacerta sicula campestris* (De Betta, 1857) voor. De eerste exemplaren troffen wij aan op een stuk verlaten strand, waar de dieren zich bezig hielden met zonnen en het vangen van vliegen die op het door zee aangespoelde vuil en wier zaten. Als men de hagedissen naderde liepen zij zo snel naar de duinen dat hun voorpoten van de grond

kwamen. Deze wijze van lopen had ik bij Lacertidae nooit eerder gezien, wel was ze mij van enkele agamen en leguanen bekend.

Tot onze verbazing zagen wij later ook exemplaren van *Lacerta sicula campestris* op onze camping. Deze lag in een dennebos waar alle onderbegroeiing was weggekapt, waardoor de dieren hier vrijwel geen schuilplaatsen hadden. Uit het feit dat de hagedissen hier toch voorkwamen zou men kunnen afleiden dat zij cultuurvolgers zijn. De populatiedichtheid was hier wel veel geringer dan in de ongerepte natuur of in min of meer gecultiveerde natuur waar wel schuilplaatsen aanwezig zijn.

Op 14 juli liepen wij langs een asfaltweg die tussen akkers en braakliggende stukken terrein doorliep. Tussen 14.00 en 16.00 uur

Fig. 2. Het gebied achter de duinenrij bij Otranto, biotoop van *Lacerta sicula campestris*, *Lacerta viridis fejevaryi* en *Vipera aspis aspis*. Foto: O u b o t e r.

was hier weinig te zien. Na 16.00 uur kwamen de eerste exemplaren van *Lacerta sicula campestris*, die voor de hitte weggescholen hadden gezeten, weer te voorschijn. Om ongeveer 17.00 uur zagen wij een hagedis met een ander exemplaar in de bek wegvluchten. Eerst dachten we dat we hier met kannibalisme te doen hadden. Toen wij de dieren terugvonden bleek het een paartje te zijn dat we bij de paring hadden gestoord. Waarschijnlijk was dit een paring voor het tweede, eventueel derde legsel eieren, want de pasgeboren jongen van *Lacerta sicula campestris* waren in deze tijd zeer talrijk. Wat ons nog opviel was dat deze hagedissen niet op muren zaten, al leek de muur nog zo ideaal voor ze.

Zoals vaak op asfaltwegen vonden wij een groot aantal doodgereden reptielen en amfibieën. Dit waren merendeels exemplaren van *Lacerta sicula campestris* en *Lacerta viridis fejevaryi* (Vasváry, 1926). Verder één platgereden *Bufo bufo spinosus* (Daudin, 1803) en één platgereden *Natrix tessellata tessellata* (Laurenti, 1768). Waar deze dieren zich normaal ophielden werd ons niet duidelijk. Het dichtstbijzijnde stilstaande zoete water was zeker 3 km weg en waarschijnlijk voor deze dieren zeer moeilijk bereikbaar doordat een groot stuk volledig kaal terrein hen hiervan scheidde. Wel was langs de weg een irrigatiegoot. Het water hierin stroomde echter zeer snel en vissen of kikkers als voedsel voor *Natrix tessellata tessellata* kwamen hierin of hierbij niet voor. De laatste soort die wij langs de weg aantroffen was *Anguis fragilis fragilis* (Linnaeus, 1758). Wij vonden het dier toen we onder stenen op zoek waren naar de gekko *Gymnodactylus kotschy kotschy*.

Bijna even talrijk als *Lacerta sicula campestris* was in dit gebied *Lacerta viridis fejevaryi*. Deze twee soorten komen ook door elkaar voor. *Lacerta viridis fejevaryi* vonden wij niet op het strand, in de eerste duinenrij en in de bossen. Ook vlak langs de weg kwam hij niet voor. Kortom, hij vermeidde alle plaatsen waar vaak mensen kwamen. De kleur van de dieren varieerde van donkergroen over smaragdgroen tot lichtgroen. Soms hadden zij op de rug vier

witte strepen met daarlangs onregelmatige zwarte vlekken. Dit kwam vooral veel voor bij lichtgroene exemplaren. De buik was meestal lichtgroen tot blauwgroen. De kopromp lengte van een vrouwtje, dat door mensen was doodgeslagen, was 121 mm. Opvallend was de schuwheid van deze soort in vergelijking met *Lacerta sicula campestris*, welke hagedissen juist zeer nieuwsgierig zijn. Beide soorten zonnen dicht bij struiken. Zodra men er aan komt schieten zij weg; *Lacerta viridis fejevaryi* meestal vóór dat men hem ziet, *Lacerta sicula campestris* wanneer men hem tot op 1 à 4 m genaderd is. *Lacerta viridis fejevaryi* houdt geen siësta zoals *Lacerta sicula campestris*, waaruit blijkt dat de voorkeurstemperatuur van deze hagedis hoger ligt.

De laatste soort die wij hebben waargenomen was *Vipera aspis aspis* (Linnaeus, 1758). Het dier lag te zonnen in een struik langs een paadje door de duinenrij. Hij was erg sloom. Waarschijnlijk zaten in dit gebied veel adders, wat zou verklaren dat de boeren ongecultiveerde stukken land, waar de schapen en geiten geweid werden, om het jaar lieten afbranden. Wij hebben er door de dichte begroeiing niet meer kunnen vinden.

Samenvattend kan ik zeggen dat dit stuk tamelijk ongerepte natuur een ideaal oord voor reptielen en amfibieën leek. Maar ook hier is men al begonnen met het bouwen van huizen en hotels, het spuiten van gif en andere natuurverwoestende activiteiten, zodat ook dit gebied over enkele tientallen jaren verdwenen zal zijn.

SUMMARY

July 1973 five species of reptiles and one amphibian species were seen in a coastal area near Otranto (Puglia, Italy). Observations were made on the behaviour of two of them: *Lacerta sicula campestris* and *Lacerta viridis fejevaryi*.

Literatuur

Mertens, R. en H. Wermuth, 1960. Die Amphibien und Reptilien Europas. Verlag Waldemar Kramer, Frankfurt a. M.